Rautavaaran kunnan julistautuminen savonkieliseksi kunnaksi

khall 16.11.2026 § 144
277/00.01.02/2026

Valmistelija Kunnanjohtaja Mikko Kärnä

Rautavaaran kunnanvaltuusto on hyväksynyt vuosille 2026–2036 Paras luonnostaan -kuntastrategian. Strategian arvoja ovat luonto, yritteliäisyys, yhteisöllisyys sekä oikeudenmukaisuus ja suoraselkäisyys. Kunnan visiona on olla ainutlaatuinen ja arvostettu luonnollisen hyvän elämän edelläkävijä.

Rautavaaran ainutlaatuisuus ei kuitenkaan muodostu vain luonnosta ja ympäristöstä. Se muodostuu myös ihmisistä, historiasta, elämäntavasta, perinteistä sekä kielestä, jolla näitä asioita kuvataan.

Rautavaara on savolainen kunta. Savolaisuus näkyy alueen historiassa, paikannimissä, tarinoissa, huumorissa, puhetavassa ja ihmisten tavassa hahmottaa ympäröivää maailmaa. Savon kieli, jolla tässä tarkoitetaan nykyisessä kielitieteellisessä luokittelussa savolaismurteiksi kutsuttuja kielimuotoja, on olennainen osa tätä elävää kulttuuriperintöä.

Kieli ei ole ainoastaan väline asioiden ilmaisemiseen. Jokainen kieli ja paikallinen kielimuoto kantaa mukanaan oman tapansa jäsentää maailmaa. Sanat, ilmaukset, kielikuvat, huumori ja puheen rytmi välittävät sukupolvelta toiselle sellaista kulttuurista tietoa, jota ei voida täydellisesti siirtää toiselle kielimuodolle. Kieli on siten samalla sekä ajattelutapa että avain kulttuuriin.

Savon kieltä ei tule nähdä vanhana jäänteenä tai juhlapuheisiin kuuluvana kuriositeettina, vaan elävänä ja kehittyvänä osana savolaista identiteettiä. Kunnan tehtävänä voi olla osaltaan luoda sille tilaa, näkyvyyttä ja arvostusta.

Rautavaaran kunta voi tässä toimia edelläkävijänä.

Näiden tarkoitusperien toteuttamiseksi Rautavaaran kunta julistautuu Suomen ensimmäiseksi savonkieliseksi kunnaksi.

Julistautuminen on niin kulttuurinen kuin strateginenkin linjaus. Se ei muuta Rautavaaran kunnan lakisääteistä kielellistä asemaa eikä kuntalaisten oikeuksia käyttää viranomaisasioinnissa voimassa olevan lainsäädännön mukaisia kieliä. Kunnan viralliset päätökset, pöytäkirjat ja muut asiakirjat laaditaan jatkossakin lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Savonkielisyys tarkoittaa ennen kaikkea sitä, että kunta tunnistaa savon kielen ja savolaisen puhekulttuurin arvokkaaksi osaksi omaa kulttuuriperintöään ja edistää sen käyttöä, näkyvyyttä, tallentamista ja siirtymistä tuleville sukupolville.

Savonkielisyys voi näkyä Rautavaaran toiminnassa monin tavoin.

Kunta voi esimerkiksi laatia savonkielisen Rautavaaran kartan, johon voidaan koota paikannimiä, vanhoja nimityksiä, murreasuja sekä paikallisiin kohteisiin liittyviä tarinoita. Kartan toteuttamisessa voidaan hyödyntää kuntalaisten, yhdistysten ja muiden yhteistyötahojen vapaaehtoista osallistumista sekä jo olemassa olevia aineistoja.

Kunnan kohteille, paikoille, tapahtumille, reiteille tai muille kokonaisuuksille voidaan ottaa käyttöön savonkielisiä rinnakkaisnimiä ja savonkielistä näkyvyyttä silloin, kun se on tarkoituksenmukaista. Virallisten paikannimien muuttaminen ratkaistaan tarvittaessa erikseen niitä koskevien menettelyjen mukaisesti.

Savon kieltä voidaan käyttää nykyistä enemmän kunnan viestinnässä, markkinoinnissa, tapahtumissa, kulttuuritoiminnassa, matkailussa ja kunnan omissa julkaisuissa. Kyse on ennen kaikkea olemassa olevan toiminnan rikastuttamisesta, ei uusien palveluiden tai toimintojen perustamisesta.

Savonkielisten sanojen, sanontojen, tarinoiden ja paikannimistön keräämistä voidaan edistää yhdessä kuntalaisten, koulujen, yhdistysten, kulttuuritoimijoiden ja tutkimuslaitosten kanssa. Yhteistyö perustuu tarkoituksenmukaisuuteen, vapaaehtoisuuteen ja olemassa olevien voimavarojen hyödyntämiseen.

Kunnan kokouksissa, seminaareissa, juhlissa ja muissa tilaisuuksissa savon kieltä saa käyttää, ja sen käyttämiseen suorastaan kannustetaan. Savon puhumista ei tarvitse vaihtaa yleiskieleksi sen vuoksi, että ollaan virallisessa tilaisuudessa. Asiasisältö ratkaisee, ei puhujan murre. Tarvittaessa puhuja voi selventää sanomaansa yleiskielellä.

Samalla voidaan vahvistaa lasten ja nuorten suhdetta paikalliseen kieleen ja kulttuuriperintöön. Tavoitteena ei ole opettaa ihmisille yhtä ”oikeaa savoa”, sillä savolainen kielialue itsessään on rikas ja moni-ilmeinen. Tarkoituksena on päinvastoin rohkaista ihmisiä puhumaan niin kuin he ja heidän kotiseutunsa puhuvat.

Savonkielisyydestä voidaan muodostaa myös yksi Rautavaaran tunnettuutta ja matkailullista identiteettiä vahvistava tekijä. Suomen ensimmäiseksi savonkieliseksi kunnaksi julistautuminen on linjaus, joka erottaa Rautavaaran muista kunnista ja sopii Paras luonnostaan -strategian ajatukseen ainutlaatuisesta Rautavaarasta ja edelläkävijyydestä.

Savon kieli ei tietenkään kuulu yksin Rautavaaralle eikä edes yksin Pohjois-Savolle. Savolaismurteiden historiallinen puhuma-alue on laaja ja ulottuu Savon lisäksi muun muassa Pohjois-Karjalaan, Kainuuseen, Keski-Suomeen ja muille alueille.

Rautavaaran kunta kutsuu tämän vuoksi kaikki Suomen savonkieliset kunnat ja muut savolaisen kieli- ja kulttuuriperinnön omakseen kokevat kunnat mukaan yhteistyöhön.

Tavoitteena voisi olla kuntien yhteinen savonkielinen verkosto, jonka tehtävänä olisi edistää savolaisten kielimuotojen käyttöä ja arvostusta, kerätä ja tallentaa paikallista sanastoa ja paikannimistöä, toteuttaa yhteisiä kulttuuri- ja viestintähankkeita sekä lisätä savolaisen kieliperinnön tunnettuutta Suomessa. Verkoston toiminta voi perustua kuntien vapaaehtoiseen yhteistyöhön ilman erillistä hallintoa tai pysyvää organisaatiota. Rautavaara toimii aloitteentekijänä, jotta muiden ei ”tarvihe jiähä ihtesä kansa yksin”.

Rautavaaran kunta katsoo, että samalla on aiheellista edistää laajempaa keskustelua savon kielen asemasta Suomessa. Nykyisessä kielitieteellisessä luokittelussa savolaismurteet luetaan suomen kielen murteisiin. Savolaismurteiden puhuma-alue on kuitenkin poikkeuksellisen

laaja, ja niihin sisältyy huomattavaa paikallista ja alueellista kielellistä vaihtelua.

Kunnan tavoitteena on osaltaan edistää keskustelua siitä, millä tavoin savolaista kieliperintöä voidaan Suomessa nykyistä vahvemmin suojella ja tunnustaa sekä millaisia edellytyksiä savon kielen mahdolliselle tunnustamiselle vähemmistökieleksi olisi.

Vaikutukset kunnan talouteen ja resursseihin

Savonkieliseksi kunnaksi julistautuminen on ensisijaisesti periaatteellinen, kulttuurinen ja strateginen päätös, jonka toteuttaminen ei lähtökohtaisesti edellytä kunnalta merkittäviä taloudellisia tai henkilöstöresursseja.

Savonkielisyyttä edistetään osana kunnan nykyistä toimintaa, viestintää, kulttuuripalveluita, markkinointia ja yhteistyötä. Toimenpiteissä hyödynnetään olemassa olevia resursseja, jo käytössä olevia viestintäkanavia, kuntalaisten omaehtoista osallistumista sekä yhteistyötä yhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa.

Julistautuminen ei itsessään edellytä uusien tehtävien tai virkojen perustamista, lisähenkilöstön palkkaamista, erillisen hankeorganisaation muodostamista eikä uusien palveluiden järjestämistä. Toimenpiteitä voidaan toteuttaa vähitellen, tarkoituksenmukaisessa laajuudessa ja muun toiminnan yhteydessä.

Myös savonkielisen julistautumisasiakirjan laatiminen, savonkielisen kartan valmistelu ja kuntien välisen yhteistyön käynnistäminen voidaan toteuttaa ensisijaisesti olemassa olevia voimavaroja hyödyntäen.

Mikäli yksittäisten toimenpiteiden toteuttaminen myöhemmin edellyttää uusia määrärahoja, henkilöstöresursseja tai muita taloudellisia sitoumuksia, niistä tehdään erilliset esitykset ja päätökset kunnan normaalin talousarvio- ja päätöksentekomenettelyn mukaisesti.

Tällä päätöksellä ei myönnetä uusia määrärahoja eikä sitouduta tuleviin kustannuksiin.

Savonkieliseksi julistautumisen keskeinen ajatus on, että merkittävää kulttuuriperintöä voidaan vaalia ja kunnan omaleimaisuutta vahvistaa myös pienin, käytännönläheisin ja lähes kustannuksettomin toimenpitein.

Liitteet ja oheismateriaali -

Vaikutusten arviointi -

Esittelijä Kunnanjohtaja Mikko Kärnä

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää:

1. Julistaa Rautavaaran Suomen ensimmäiseksi savonkieliseksi kunnaksi osana valtuuston hyväksymän Paras luonnostaan -kuntastrategian toimeenpanoa
2. Todeta, että savonkielisyys on kunnan kulttuurista identiteettiä, kulttuuriperintöä ja strategisia tavoitteita tukeva linjaus, joka ei muuta kunnan lakisääteistä kielellistä asemaa eikä kuntalaisten kielellisiä oikeuksia.

3. Linjata, että savon kielen käyttöä, näkyvyyttä, tallentamista ja arvostusta edistetään kunnan toiminnassa, viestinnässä, kulttuuripalveluissa, tapahtumissa, matkailussa ja muussa toiminnassa tarkoituksenmukaisilla tavoilla ja olemassa olevia resursseja hyödyntäen.
4. Linjata, että savon kielen käyttämiseen kunnan kokouksissa ja muissa kunnan järjestämissä tilaisuuksissa suhtaudutaan myönteisesti ja sen käyttöön kannustetaan.
5. Käynnistää olemassa olevien resurssien puitteissa savonkielisen Rautavaaran kartan valmistelun sekä selvittää mahdollisuuksia savonkielisten rinnakkaisnimien, paikannimien, opasteiden ja muun savonkielisen näkyvyyden lisäämiseksi.
6. Kutsua muut savonkieliset sekä savolaiseen kieli- ja kulttuuriperintöön kuuluvat Suomen kunnat yhteistyöhön savon kielen ja savolaisen kulttuuriperinnön edistämiseksi sekä selvittää mahdollisuutta muodostaa vapaaehtoisuuteen perustuva savonkielisten kuntien yhteinen verkosto.
7. Edistää osaltaan keskustelua savon kielen ja savolaisen kieliperinnön aseman vahvistamisesta Suomessa sekä savon kielen mahdollisen vähemmistökieliaseman tunnustamisen edellytyksistä.
8. Päättää, että päätöksen toimeenpano toteutetaan kunnan nykyisen toiminnan, talousarvion ja olemassa olevien resurssien puitteissa hallintosäännön mukaista toimivallanjakoa noudattaen. Päätöksellä ei perusteta uusia virkoja tai tehtäviä, luoda uusia palveluita eikä myönnetä lisämäärärahoja. Mahdollisista lisäresursseista ja taloudellisista sitoumuksista päätetään erikseen toimivaltaisessa toimielimessä.
9. Antaa kunnanjohtajalle ja kunnan toimialoille tehtäväksi edistää päätöksen toteuttamista osana normaalia toimintaa sekä valmistella tarvittavat jatkotoimenpiteet. Ensimmäisenä konkreettisena toimenpiteenä laaditaan virallinen savoksi kirjoitettu julistautumisasiakirja, jolla Rautavaara julistautuu savonkieliseksi kunnaksi.

Päätös

Kunnanjohtaja teki muutetun päätösehdotuksen, jonka mukaan lisätään kohta 10:

Savon kielellä tarkoitetaan tässä päätöksessä nykyisessä kielitieteellisessä luokittelussa savolaismurteiksi luokiteltavia murteita ja todetaan samalla, että Suomessa on vuodesta 1982 toiminut Savon kielen seura.

Hyväksyttiin yksimielisesti.